

Rakowski, Witold

"Inwestycje, środki trwałe i budownictwo w regionie warszawskim 1960-1968", Warszawa 1969 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 4, 491-494

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rzeć wszystkie pozycje zgrupowane w dziale „Historia”. Czy nie byłoby lepiej wyodrębnić dla tego zagadnienia „Okres zaborów” lub po prostu „Powstanie styczniowe”? Jaskrawe dysproporcje w podziale materiału zaobserwować można w takich działach, jak „Transport”, „Finanse” i „Religia”. Liczą one tylko po jednej pozycji! Wydaje mi się, iż niektóre z tych działów są po prostu zbędne, gdyż np. poz. 232 „Budżet miasta Płocka na rok 1960” można by zmieścić w dziale 3: „Zagadnienia społeczne, polityczne i ekonomiczne”, a poz. nr 264: „Piętnaście lat rozwoju Płockich Stoczni Rzecznych”, można by włączyć do działu 9: „Przemysł—Rzemiosło”.

Nie rozwiazano również bardzo ła-

twych do rozszyfrowania kryptonimów autorów wywodzących się z Płocka.

Bibliografia zawiera ponadto indeks autorów, który jest niezbędny przy wszelkich bibliografiach o układzie rzeczowym.

Reasumując powyższe wywody uważam, że dobrze się stało, iż w ostatnim okresie czytelnicy, badacze regionalni i naukowcy doczekali się aż 2 prac bibliograficznych dotyczących czasopism mazowieckich. Jednakże bibliografia „Notatek Płockich” mogłaby być przejrzystsza, gdyby autorki zastosowały bardziej dogodny układ oraz nieco dokładniejsze opisy. Bibliografia w tym wypadku winna być w dosłownym znaczeniu przewodnikiem po czasopiśmie.

Jan Rogala

Inwestycje, środki trwałe i budownictwo w regionie warszawskim 1960—1968, Miejski i Wojewódzki Urząd Statystyczny w Warszawie, 1969.

Powyższa publikacja jest wynikiem zapoczątkowanej współpracy wydawniczej między Wojewódzkim i Miejskim Urzędem Statystycznym w Warszawie. Przyznajmy od razu na początku, że myśl takiego opracowania i ujęcia jest jak najbardziej słuszna. Nie można przecież przy rozpatrywaniu problemów społeczno-gospodarczych rozpatrywać oddzielnie dwóch jednostek administracyjnych, jakimi są województwo warszawskie i miasto stołeczne Warszawa. Choć pod względem administracyjnym są one samodzielne, to jednak w aspekcie ekonomicznym stanowią integralną całość. Dowodem takiego spojrzenia jest też zamieszczenie przez MUS w Warszawie w ostatnio wydany „Roczniku Statystycznym Warszawy” (1969) danych o Warszawskim Okręgu Przemysłowym oraz o podregionie warszawskim, a więc dla powiatów o najsilniejszych powiązaniach ze stolicą. Jest to więc obszar, który prof. M. Kiełczewska-Zaleska

nazywa strefą podmiejską i środkową zaplecza miasta¹.

Recenzowana pozycja składa się z części opisowej (s. 9—62), zawierającej uwagi metodologiczne, analitycznej oraz z części tabelarycznej (s. 64—263). W uwagach metodologicznych wyjaśniono znaczenie terminów, używanych w dalszej części, a więc: inwestycje, remonty kapitalne, czyny społeczne, środki trwałe. W części analitycznej podano: podstawowe dane o regionie warszawskim, poniesione straty w czasie wojny, rozwój Warszawy i województwa w okresie powojennym oraz perspektywy rozwoju regionu. W dalszej części uwag analitycznych omówiono nakłady inwestycyjne według działów gospodarki narodowej w podziale na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne, według form zarzą-

¹ M. Kiełczewska-Zaleska, Geografia osadnictwa, Warszawa 1969, s. 122 i nast.

dzania i systemu planowania inwestorów, według struktury rodzajowej nakładów, oraz wartość inwestycji zrealizowanych w ramach czynów społecznych i nakłady inwestycyjne w gospodarce nie uspołecznionej. Podsumowaniem tej części jest analiza efektów działalności inwestycyjnej łącznie z wymienieniem najważniejszych zrealizowanych inwestycji. W wyniku poniesionych nakładów inwestycyjnych woj. warszawskie pod względem wartości

środków trwałych w gestii przedsiębiorstw uspołecznionych przesunęło się z 17 miejsca w 1960 r. na 12 w 1967 r., wyprzedzając m. Łódź, Wrocław oraz województwa: koszalińskie, rzeszowskie i zielonogórskie. Natomiast m. st. Warszawa pod tym względem zajmowało i zajmuje 3 miejsce w kraju. Świadczy to o szybszej dynamice zwiększania się środków trwałych w woj. warszawskim niż w stolicy, co zresztą ilustrują dane w tabeli 1.

Tabela 1

*Stan środków trwałych brutto na 1 mieszk. w tys. zł
w latach 1960, 1965 i 1967*

Wyszczególnienie	rok			dynamika wzrostu 1960 = 100	
	1960	1965	1967	1965	1967
Polska	38	46	51	121	134
region warszawski, w tym:	28	38	43	136	154
m. st. Warszawa	60	77	86	128	143
woj. warszawskie	13	18	22	138	169

Nie oznacza to jednak, że w przeliczeniu na 1 mieszkańca dysproporcje w zakresie wartości środków trwałych przedsiębiorstw uspołecznionych między Warszawą a woj. warszawskim oraz między województwem a krajem zacinają się zmniejszać. Przeczą temu obliczone różnice dla poszczególnych lat.

Tak więc różnice te zmniejszają się między regionem a krajem oraz zwiększają się nieznacznie między woj. warszawskim a przeciętną krajową. Natomiast między stolicą a województwem różnice te się pogłębiają, i to znacznie. Przyczyna tkwi nie tylko w większych nakładach na przemysł wydatkowany w stolicy, lecz także w tym, że budownictwo mieszkaniowe w Warszawie należy głównie do sektora uspołecznionego, w województwie natomiast, zwłaszcza na wsi i w małych miastach — do sektora prywat-

nego, który jest pominięty w powyższej analizie. Niemniej jednak gdybyśmy wliczyli także gospodarkę nie uspołecznioną, to i tak wyszłoby to na niekorzyść dla województwa, chociaż nie w takich rozmiarach, jak wyżej przedstawiono. Warto jeszcze podać dla porównania, że nakłady inwestycyjne w gospodarce uspołecznionej na 1 mieszkańca stolicy i województwa w okresie 18 lat mają tendencję do wyrównywania się, co przedstawia tabela 3.

Dane zawarte w części analitycznej są pewnym podsumowaniem wyników podanych w 44 tabelach na dalszych stronach publikacji. W większości tabel dane liczbowe podano dla całego regionu, w tym dla Warszawy i województwa, z podziałem na 5 podregionów i dla powiatów wchodzących w ich skład. Szkoda jednak, że dane te dla powiatów uwzględniają w wię-

Tabela 2

*Różnice w wartości środków trwałych
przypadające na 1 mieszk. w poszczególnych latach
w tys. zł*

Wyszczególnienie	Rok		
	1960	1965	1967
Między regionem warszawskim a przeciętną krajową	-10	-8	-8
między stolicą a przeciętną krajową	+22	+31	+35
między stolicą a woj. warszawskim	+47	+59	+64
między woj. warszawskim a przeciętną krajową	-25	-28	-29

Z r ó d ł o: Obliczenia własne na podstawie tabeli 1 (por. s. 40 recenzowanej pracy).

Tabela 3

*Nakłady inwestycyjne w gospodarce społecznonionej
na 1 mieszk. w zł w poszczególnych latach
dla Warszawy i woj. warszawskiego, w cenach z 1961 r.*

Rok	Warszawa	województwo	dynamika wzrostu 1950=100	
			Warszawa	województwo
1950	6 343	675	100	100
1955	6 533	1 500	103	222
1960	6 784	1 924	107	285
1965	7 378	3 113	116	461
1968	8 433	4 117	133	610

kszości tabel tylko lata 1965—1968 (wyjątek stanowią melioracje gruntów ornych, łąk i pastwisk) lub 1966—1968, co nie pozwala na dokonanie szerszej analizy zmian w tym zakresie. Z liczb zawartych w tabeli 13 na s. 122 i 123, odnoszących się do nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca, w podziale na powiaty podano dane dla 3 ostatnich lat, co jest stosunkowo za krótkim okresem do wyciągnięcia odpowiednich wniosków. Warto też zwrócić uwagę, że w nakładach inwestycyjnych na 1 mieszkańca istnieją duże różnice między powiatami. Tak np. w mieś-

cie Płocku w 1968 r. wynosiły one 36 638 zł, w pow. pruszkowskim 6570, w ostrołęckim 2274, węgrowskim 1651 i w m. Otwock 1619 zł. Z tych kilku liczb widać, że gros środków inwestycyjnych przekazywano do powiatów uprzemysłowionych (Pruszków) lub uprzemysławianych (Płock, Ostrołęka), co też przy okazji ilustruje strukturę nakładów inwestycyjnych. Jeśli całość nakładów inwestycyjnych w poszczególnych latach przyjmiemy za 100%, to udział przemysłu w 1960 r. w Warszawie wynosił 31,7%, w woj. warszawskim 34,7%, a w 1968 r. odpo-

wiednie dane przedstawiały się następująco: 34,7 dla stolicy i 43,4% dla województwa. Udział gospodarki komunalnej i mieszkaniowej w 1960 r. w Warszawie wynosił 33,8%, w województwie tylko 12,1%; w 1968 r. — 27,4% i 9,5% (patrz s. 82 i 83). W woj. warszawskim znaczny udział w nakładach inwestycyjnych ma rolnictwo — 11,9% w 1960 r. i 15,7% w 1968 r. oraz

komunikacja — 21,5% i 13,3%. Dostrzega się też w województwie malejący udział oświaty, nauki i kultury w nakładach inwestycyjnych (7,8% w 1960 r. i 3,3% w 1968 r.), przy mniej więcej wyrównanym udziale tego działu w Warszawie (ok. 10%). Z innych danych statystycznych warto jeszcze przedstawić ilość izb oddanych do użytku, co ilustruje tabela 4.

Tabela 4

Ilość izb oddanych do użytku w latach 1961—1965, 1966, 1968

Wyszczególnienie	Warszawa			województwo		
	przeciętnie w latach			przeciętnie w latach		
	1961—65	1966	1968	1961—65	1966	1968
Razem	35 142	41 344	40 529	30 071	37 311	39 816
w tym gospodarka nie uspołeczniona	2 383	1 561	1 374	17 081	18 520	21 773
w %	6,8	3,8	3,4	56,8	49,6	54,7
ilość izb oddanych do użytku, przypadająca na 1000 mieszkańców:						
a) ogółem	29,2	32,8	31,9	12,5	15,2	15,7
b) w tym: miast	29,2	32,8	31,9	21,7	26,8	25,2
c) wsi	x	x	x	8,2	9,5	10,9

Dane te wykazują znaczne upośledzenie wsi w zwiększaniu się ilości nowych izb mieszkalnych.

Wydanie niniejszej publikacji jest ze wszech miar pożyteczne. Liczby w niej zawarte pozwalają wysnuć wiele wniosków przydatnych dla polityki i praktyki gospodarczej. Mankamentem jest marginesowe potraktowanie wartości środków trwałych jednego ze wskaźników syntetycznych, pozwalających na uchwycenie poziomu zagospodarowania obszaru. W publikacji podano tylko dane odnoszące się do Warszawy i województwa, bez podziału na powiaty². Przydatność recenzowa-

nej pracy obniża również brak danych o środkach trwałych będących w dyspozycji sektora nie uspołecznionego. Wydaje się, że spis powszechny z 1970 r. powinien być pewną podstawą do dokonania takiej wyceny, przynajmniej w zakresie gospodarki komunalnej i mieszkaniowej oraz wyposażenia rolnictwa w trwałe środki produkcji. Ponadto może być można było wykorzystać w tym względzie dane będące w dyspozycji PZU. Mając dane o wartości środków trwałych obu sektorów — uspołecznionego i prywatnego — mielibyśmy jeden z najlepszych wskaźników, określających poziom zagospodarowania powiatów.

Witold Rakowski

² Por. w tym zakresie prace: E. Bitnerowa, Majątek trwały jako czynnik rozwoju regionu (na przykładzie województwa poznańskiego), KPZK PAN, „Studia”, t. XX, Warszawa 1967; F. Kamysz, Środki trwałe w gospodarce

uspołecznionej regionu polskiego i ich rozmieszczenie przestrzenne, „Materiały i studia polskie” 1967, z. 16.